

Do sredine 16. stol. je humanistična historiografija že dosegla stopnjo na kateri je mogla nastati misel o metodologiji zgodovine kot predmeta posebnega poznavanja. Prvi jo je formuliral francoski humanist **JEAN BODIN** (1530 – 1596). Napisal je delo **METODA ZA LAŽJE RAZUMEVANJE ZGODOVINE**, kjer je opozoril na potrebo po kritiki virov in njihovih piscev. Kot ostalim humanistom je tudi Bodinu cilj in smisel zgodovine v pragmatičnosti, političnosti, morali in estetiki. Novo pri njem je misel o zakonitosti pripovednega toka. Bil proti antični in srednjeveški koncepciji, da je zgodovina veja oz. panoga govornišтва, slovnice, teologije ali filozofije. Njegovo delo pomeni korak na poti zgodovine kot samostojne discipline.

Napredek erudicije je bil mogoč zato, ker je temeljil na kolektivnem in organiziranem raziskovanju, čemur je sledilo postopno ustvarjanje metod in tehnik zgodovinske znanosti, ki so svojo klasično podobo dobile v 19. stol. Največji podvig kritičnega izdajanja virov eruditske historiografije je začel jezuit **JEAN BOLLAND** v 17. stol. Pod njegovim vodstvom so začeli izdajati življenjepise svetnikov. Zbirko biografij so bolandisti končali v 19. stol. Njegov namen je bil osvoboditev življenjepisov skupka legend in tako nasprotovati humanistom in protestantom glede kulta svetnikov nasploh. S kritično analizo virov so skušali najti najstarejše vire ter preveriti njihovo avtentičnost in verodostojnost.

V Franciji v 2/2 16. stol. zgodovina ni smo tip politike in institucij, ampak je zgodovina tudi zgodovina ljudi. Do 16. stol. je bila edina kritika, kritika po zdravi pameti. Problem te kritike je, da je nekaj verjetno, ni pa nujno, da je tudi resnično.

FILOLOŠKA KRITIKA: temeljni nauk pravi, da je treba najti originalno obliko tega teksta ali primerjati kateri izmed različnih opisov dogajanja so bližje resničnemu dogodku.

TEKSTNA KRITIKA je kritični pregled vsakega zapisanega poročila – dogodka, z namenom, da se ugotovi originalen tekst. V 17. in 18. stol. to raziskuje nizozemska šola klasične filologije. Rezultat te kritike je kritična izdaja virov. Pri tej izdaji morajo biti navedene glavne variante in vprašanje koliko je besedilo avtorjevo in kakšne vire je uporabil.

HISTORIČNA KRITIKA ugotavlja kateri izmed opisov je bližje resnici. Tu gre za sistematičnost, pretres virov in zanesljivost podatkov – ta korak je napravilo francosko zgodovinopisje v 17. stol. Nanjo imata velik pomen humanizem in reformacija. Zelo sistematično se loti kritike zgodovine Cerkve, skupina učenjakov pod vodstvom hrvaškega protestanta **MATIJE VLAČIČA** (1520 – 1575), ki izda **MAGDENBURŠKE CENTURIJE** (13 zvezkov). To delo naj bi bila zgodovina Cerkve s stališča protestantizma. V delu zavržejo rimske falzifikate, kar pa še vedno spada pod kritiko po zdravi pameti, okrepljeno z novimi argumenti. Temelj sta še vedno filozofija in teologija. Namen Centurije, je prikaz razvoja Kristusovega učenja skozi stoletja.

Vpliv reformacije in protireformacije na razvoj zgodovinske erudicije

V 16. in 17. stol. nastajajo obsežne zbirke zgodovinskega gradiva oz. virov. Npr. **CORPUS BISANTINAE HISTORIAE**. Nastajajo novi slovarji, predvsem priročniki za grški in latinski jezik. Zgodovina se razvija v dveh izdajah virov:

- a) **ACTA SANCTORUM** nastala v Antwerpnu l. 1643. To delo postavi splošno načelo za presojo zanesljivosti virov. To delo pomeni začetek oz. prvi prehod od polemike k zavračanju posameznih dokumentov in iskanje splošnih kriterijev (eden izmed prvih je zavračanje legend). Ta korak je napravilo francosko zgodovinopisje v 17. stol. **JEAN BOLLAND** (1596 – 1665) je znan po tem, da je za falzifikate proglasil vse merovinške listine → njegovi privrženci se imenujejo bolandisti.
- b) V Parizu, pod vodstvom **JEANA MABILLONA** (1632 – 1707), ki je bil Bollandov naslednik, so francoski benediktinci sv. Mavra, ustvarili temelje pravil zgodovinske kritike – diplomatike. Za njihovim delom stojijo katoliške kongregacije → napadejo katolike, kritični so le do SV manj do antike. Mabillon je napisal delo **DE RE DIPLOMATICA** (l. 1681), ki pomeni začetek pomožne zgodovinske vede, poimenovane diplomatike, ki je veda o SV listinah. V svojem delu je sistematično obdelal kriterije po katerih je treba presojati pristnost listin. S tem je naredil korak k zgodovini kot znanosti, ki je postopno dobila tehnike dela, s katerim se ugotavlja zgodovinsko resnico.

